
Alvydas UMBRASAS
Lietuvių kalbos institutas

**LIETUVOS RESPUBLIKOJE (1918–1940) VEIKUSIO
BAUDŽIAMOJO STATUTO VERTIMŲ TEISĖS
TERMINIJOS SKIRTYBĖS**

1918 m. susikūrusioje nepriklausomoje Lietuvos valstybėje per trumpą laiką sukurti savo teisės sistemos buvo neįmanoma, o be teisės valstybė likti negalėjo, todėl teko perimti daugumą čia iki tol galiojusių Rusijos įstatymų. Išimtis buvo padaryta tik baudžiamosios teisės srityje. Lietuvoje pusę amžiaus veikė carinės valdžios primesti 1864 m. *Bausmių įstatai* ir 1866 m. *Bausmių statutas*. Rusijoje po gerus du dešimtmečius trukusio darbo 1903 m. buvo patvirtintas naujas *Baudžiamasis statutas* (Уголовное уложение), kurio įsigaliojimas buvo atidėtas neribotam laikui. Būtent ši statutą 1914 m. Lietuvoje įvedė okupacinė Vokietijos valdžia, nes jis buvo artimas vokiečių baudžiamajai teisei, be to, jau buvo išverstas į vokiečių kalbą. 1918 m. Lietuvoje nuspręsta nebegrįžti prie pasenusių ankstesniųjų Rusijos baudžiamujų įstatymų. Dėl to susidarė įdomi situacija – Lietuvoje veikė Rusijos *Baudžiamasis statutas*, kuris pačioje Rusijoje, išskyrus kai kuriuos straipsnius, neįsigaliojo. Tačiau reikia pripažinti, kad tuo Lietuva laimėjo – naujas statutas buvo parengtas pagal Vakarų Europoje veikusią baudžiamujų kodeksų pavyzdį, o kai kuriais atžvilgiais už juos buvo net pranašesnis. Teigama, kad jis atitinko laiko dvasią, turėjo racionalią sistemą ir tikslią terminiją (pläčiau žr. Stankevičius 1925: 10–15; Andriulis 1996: XXVII; Maksimaitis 2001: 55–56).

Kadangi jau antraisiais Lietuvos laisvės metais Laikinajame Lietuvos teismų ir jų darbo sutvarkymo įstatyme (LLTS 1919: 7) buvo nuspręsta, kad teismuose turi būti vartojama valstybinė lietuvių kalba, nei rusiškas, nei tuo labiau vokiškas 1903 m. *Baudžiamojo statuto* tekstas poreikių netenkino. Reikėjo lietuviško vertimo. Versti pradėta jau 1918 m. pavasarį. Lietuvos Tarybos tam specialiai sudarytoje teisininkų komisijoje dirbo Petras Klimas, Liudas Noreika, Antanas Sugintas (1958: 27). Yra užuominų, kad 1918 m. gale vertimo

darbas jau buvo baigtas (remdamasis Valstybės Tarybos posėdžių protokolais, tai pastebi M. Maksimaitis (2001: 169)). Tačiau įrodymų trūksta – vertimas neišleistas, o rankraščiais, jei tokie buvo, matyt, mažai kas galėjo naudotis.

Beje, ši komisija buvo numačiusi ir terminologijos darbą. 1918 m. rugpjūčio 20 d. kalbamosios Teisių komisijos darbų sąmatos priede „Teisių Komisijos darbų programa“, pasirašytame laikinojo komisijos pirmininko Stasio Šilingo, yra skyrius „Medžiagos rinkimas“, kuriame nurodoma, kad A. Janulaičiui pavedama rūpintis terminologijos žodynu, o P. Klimui ir L. Noreikai – juridine terminologija (Šilinas 1918: 10 dok.).

Netrukus (1919 m.) *Baudžiamojo statuto* vertimo imtasi Teisingumo ministerijoje. Čia, matyt, darbas vyko sparčiau, nes jau 1919 m. gale ministerija vertimą išleido (*Baudžiamasis statutas*, K., 1919). Teisingumo ministro L. Noreikos pratarmėje apie vertėjų ir vertimo eiga neužsimenama. Teisės tyrinėtojai paprastai šį statutą priskiria tiešiog Teisingumo ministerijai. Sprendžiant iš negausių spaudos duomenų, kalbamajį tekstą, pasitardamas su Boleslovu Masiuliu, išvertė Konstantinas Jablonskis (Masiulis 1954 6: 2). Jis, dar jaunas teisininkas, buvo ką tik pradėjęs dirbti Teisingumo ministerijos referentu. Iš išlikusių dokumentų matyti, kad K. Jablonskis galėjo prisidėti ir prie Teisių komisijos vertėjų darbo. Minėtame komisijos darbų sąmatos priede šalia rusų baudžiamųjų įstatymų vertimu užsiimančio P. Klimo papildomai prirašyta ir K. Jablonskio pavardė (Šilingas 1918: 10 dok.).

Beje, neaišku, kodėl tas pats vertimas pasirodė su dviem pavadinimais. Bibliotekose galima rasti minėtą knygą *Baudžiamasis statutas* ir visiškai tapatų leidimą, pavadintą *Baudžiamieji įstatymai* (K., 1919). Nežinia, katra varianto buvo išleista daugiau. Tik reikia atkreipti dėmesį į tyrejų pastebėtą įdomų dalyką – nuo aptariamojo vertimo pasirodymo šiam reikalui prigijo *statuto* terminas. Iki tol Lietuvoje išėjusiųose įstatymuose minėtas *Baudžiamasis kodeksas* vėliau buvo vadinamas *Baudžiamuoju statutu*¹ (Maksimaitis 2001: 172).

¹ Taip vadinama ir šiame straipsnyje, nors dabartinėje Lietuvos teisėje yra įprastas *kodekso* terminas.

Kalbamasis vertimas nebuvo pripažintas oficialiu. Nederintas jis ir prie Lietuvos realijų – tai nepritaikytas 1903 m. Rusijos statuto vertimas, kuriame minima Rusija, jos kraštai (pvz., Altajus, Užbaikalė), aukso kasyklos ir Viešpataujančio Imperatoriaus Šventasis Asmuo. Nors trūko kodifikacijos pastangą ir imta rašyti apie vertimo neaiškumus, netikslumus ir klaidas, amžininkai pripažino jo vertę teisės mokslui ir praktikai (Stankevičius 1925: 15). Neabejotinai daug reikšmės šis vertimas turėjo ir tolesnei baudžiamosios teisės terminijos raidai.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad 1919 m. lapkričio 3 d. – nedauglikus iki *Baudžiamojo statuto* išleidimo (pratarmė parašyta lapkričio 12 d.) – spaudoje pasirodė pranešimas apie Teisingumo ministerijos rengiamą „žodyną juridinių terminų ir žodžių, kurių labiausiai reikia teisėjams, tardytojams, notarams ir t. t.“ (DJTŽ 1919: 2). Vienas iš šių pranešimų pasirašiusių asmenų buvo K. Jablonskis, kuris ir buvo pagrindinis šio žodyno² rengėjas. Labai tikėtina, kad *Baudžiamojo statuto* vertimą jis derino su medžiagos žodynui rengimu.

1919 m. *Baudžiamojo statuto* vertimas visą dešimtmetį buvo vienintelis. Tik 1930 m. K. Jablonskis, matyt, savo iniciatyva išleido kitą *Baudžiamasis statutas*: su papildymais. K. Jablonskis, K., 1930). Čia jau vietoj žodžio *Rusija* rašoma – *Lietuva*, praleisti panaikinti ar neaktualūs Lietuvai straipsniai. Gale pridėtas naujai išleistų įstatymų priedas, kurį sutvarkė J. Byla, ir Viskantos sudaryta rodyklė. Kitais metais išėjo ir antrasis šios knygos leidimas³. Antrajame leidime statuto tekstas iš esmės keistas nebuvo, pridėta tik daugiau priedų. Šių knygų viršelyje parašyta K. Jablonskio pavardė aiškiai neapibūdina jo atlanko darbo – ar jis laikė save vertėju, ar sudarytoju, redaktoriumi. Dalykiniai atžvilgiu ir sandara knygos skyrėsi nuo 1919 m. vertimo, tačiau kalbos stiliaus, terminijos atžvilgiu (jei lygintume ne priedų, o statuto straipsnių verti-

² Plačiau apie minimą žodyną žr. Umbrasas 2001: 77–80.

³ Pirmojo leidimo pratarmės data 1930 m. balandžio 8 d., o antrojo – gruodžio 31 d. Sprendžiant pagal datą antrasis leidimas turėjo išeiti 1931 m., tačiau bibliotekose esama antrojo leidimo egzempliorių su 1930 m. data; esama ir tokią, kurių viršelyje parašyta 1931 m. data, o antraštiniame puslapyje – 1930 m.

mąj) pokyčių buvo nedaug (apie juos žr. toliau), beveik ištisai pateiktiamas 1919 m. tekstas.

Nuo 1919 m. vertimo labiau nutolta 1934 m. M. Kavolio ir S. Bielackino spaudai parengtame „*Baudžiamajame statute* su papildomaisiems baudžiamaisiais įstatymais ir komentariais, sudarytais iš Rusijos Senato ir Lietuvos Vyriausiojo Tribunolo sprendimų bei kitų aiškinimų“ (K., 1934). Tai išsamiausias to meto baudžiamųjų įstatymų rinkinys su rodykle. Palyginti su ankstesniais vertimais čia geriau sutvarkyta ir kalba (į ją taisė Juozas Sužiedėlis).

Kaip keitėsi vertimų kalba, matyt palyginus vieną vertimų straipsnį (skirtumai išretinti):

391. Laivavedys arba kitas uosto arba pakraščio vadovas, kuris nusižengė neatlikęs savo pareigos vesti laivus, taip pat žmogus, neturėjęs laivavedžio prievardęs, kuris nusižengė apsiémęs tą pareigą eiti be tinkamo leidimo arba be aiškaus tam reikalo, yra baudžiamas areštu ne daugiau kaip dviem savaitėm arba bauda ne daugiau kaip penkiomis dešimtimis rublių (dviem šimtais penkiomis dešimtimis litų – BS₃₀, BS₃₁).

Jei dėl (dėl – BS₃₁) laivavedžio arba to, kuris apsiémė eiti laivavedžio pareigas; kaltynės jo vedamas laivas atsisėdo seklumoje arba ant akmens, arba buvo sutūrėtas laivų plaukymas (plaukimas – BS₃₁), tai kaltininkas yra baudžiamas areštu ne daugiau kaip trimis mėnesiams arba bauda ne daugiau kaip trimis šimtais rublių (tūkstančiu penkiais šimtais litų – BS₃₀, BS₃₁) (BS₁₉, BS₃₀, BS₃₁).

391. Laivavedys arba kitas uosto arba pakrantės vadovas, kuris nusižengė neatlikęs savo pareigos vesti laivus, taip pat žmogus, neturėjęs laivavedžio laipsnio, kuris nusižengė apsiémęs tą pareigą eiti be tinkamo leidimo arba be aiškaus tam reikalo, yra baudžiamas arešto ne daugiau kaip dviem savaitėm arba mokėti baudos ne daugiau kaip du šimtus penkiasdešimt litų.

Jei dėl laivavedžio arba to, kuris apsiémė eiti laivavedžio pareigas, kaltynės jo vedamas laivas užplaukė ant seklumos ar ant akmens, arba jei buvo sutrukdyta laivams plaukti, tai kaltininkas baudžiamas arešto ne daugiau kaip trimis mėnesiais arba mokėti baudos ne daugiau kaip tūkstantį penkis šimtus litų (BS₃₄).

Kaip matyti, Teisingumo ministerijos leidinio ir vėlesnio K. Jablonskio vertimo kalba iš esmės nesiskiria. 1934 m. vertimas jau labiau pakeistas ir yra šiek tiek šiuolaikiškesnis, tačiau apskritai didelių pakeitimų nepadaryta. Kita vertus, tokį keitimą kaip *baudžiamas areštu* → *baudžiamas arešto* galima laikyti ir atžanga.

* * *

Šiame darbe lyginamuoju požiūriu toliau norima apžvelgti teisės terminijos skirtumus minėtuose *Baudžiamojo statuto* (toliau – BS) vertimuose. Kadangi, kaip sakyta, 1930 m. ir 1931 m. leidimai skiriasi tik priedų kiekiu, o ne paties statuto tekstais, lyginti imamas tik vėlesnis leidimas. Taigi norima palyginti 1919, 1931 ir 1934 metais pasirodžiusius BS vertimus. Įvairūs priedai, straipsnių komentarai ir pan. nelyginami, nes tai padaryti per daug sudėtinga – panašu į skirtingų knygų gretinimą. Lyginamas tik 1903 m. Rusijos BS tekstas, kurį sudaro 687 straipsniai (vertimuose šiek tiek neaktualių straipsnių yra praleista). Lyginimo principas yra toks – žiūrima, ar skiriasi teisės terminai skirtingų vertimų tuose pačiuose straipsniuose⁴. Atramos tašku imamas pirmasis vertimas (1919 m.).

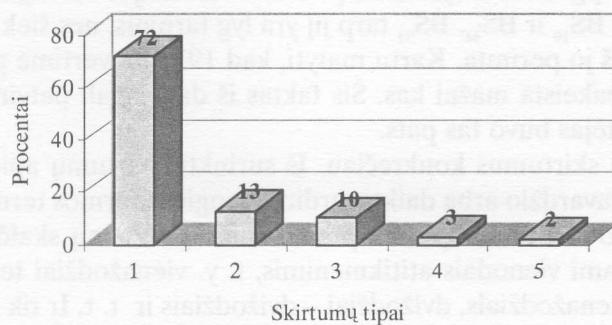
Tiriant iš viso buvo rasta apie 200 terminų skirtumų⁵. Kadangi lyginami trijų vertimų toje pačioje straipsnio vietoje esantys terminai, deriniai gali būti keli – visuose vertimuose išversta taip pat (tada skirtumo nėra) arba bent viename vertime pavartotas kitoks terminas. Gali būti ir visi terminai skirtingi. Kitaip sakant, jei vienodus terminus pažymėtume ta pačia raide, trijuose vertimuose galime numatyti tokius skirtumus – *aab*, *abb*, *aba*, *abc*. Koks tų skirtumų santykis vertimuose, pavaizduota diagramoje.

⁴ Todėl šalia termino bus nurodomas straipsnio numeris. Taip yra patogiau, negu nurodyti puslapius, kurie vertimuose nesutampa.

⁵ Skaičiuojama po vieną, paprastai pirmą, tam tikro termino keitimo kitu atvejį; jeigu terminas vienodai keičiamas skirtinguose straipsniuose, tai laikoma vienu skirту.

Diagrama

Teisės terminų skirtybių santykis BS vertimuose

1. BS_{19} ir BS_{31} sutampa, BS_{34} skiriasi (aab);
2. BS_{31} ir BS_{34} sutampa, BS_{19} skiriasi (abb);
3. Visuose BS skiriasi (abc);
4. BS_{19} ir BS_{34} skiriasi, o BS_{31} tų straipsnių nėra (a-b);
5. BS_{19} ir BS_{34} sutampa, BS_{31} skiriasi (aba).

Kaip matyti, mažiausiai teisės terminų skirtumų turi 1919 ir 1931 m. vertimai – apie 72 proc. medžiagos skiriasi tik 1934 m. vertimo terminai (pvz.: 161 žyminys BS_{19} , BS_{31} – pažymėjimas BS_{34} ; 593 nekilnojamasis turtas BS_{19} , BS_{31} – nejudamasis turtas BS_{34}). Atveju, kai 1931 m. pakeistas terminas buvo perimtas 1934 m., gerokai mažiau – apie 13 proc. (pvz.: 158 reiškėjas BS_{19} – liudytojas BS_{31} , BS_{34} ; 265 valdinys BS_{19} – pilietis BS_{31} , BS_{34}). Dar mažiau atveju, kai visuose BS vartojami skirtinti terminai – apie 10 proc. (pvz.: 157 kaltybinis tardymas BS_{19} – baudžiamasis tardymas BS_{31} – baudžiamasis persekiojimas BS_{34} ; 158 reiškimas BS_{19} – parodymas BS_{31} – liudijimas BS_{34}). Apie 3 proc. medžiagos yra nenumatyta situacija – kadangi BS_{31} kai kurie straipsniai praleisti, čia skirtumai tik tarp BS_{19} ir BS_{34} (pvz.: 29 nusprendimas BS_{19} – sprendimas BS_{34} ; 659 teismo sąsėdybos BS_{19} – teismo sesija BS_{34}). Ir tik apie 2 proc. skirtumų yra tokiu, kur 1931 m. terminas buvo pakeistas, tačiau 1934 m. grąžintas senasis terminas iš 1919 m. vertimo (pvz.: 30 reiškėjas BS_{19} , BS_{34} – liudytojas BS_{31} ; 117 išrodymas BS_{19} ,

BS_{34} – *irodymas* BS_{31}). Matyti, kad būta ir nedėsninę keitimų (žr. įdu kartus cituotą *reiškėjas* – *liudytojas*), t. y. vienur (BS_{34}) *reiškėjas* pakeistas *liudytoju*, kitur – ne.

Iš šių skaičių galima daryti išvadą – teisés terminijos atžvilgiu nepanašiausi yra BS_{19} ir BS_{34} . BS_{31} tarp jų yra lyg tarpinis, nes šiek tiek terminų BS_{34} iš jo perimta. Kartu matyti, kad 1931 m. vertime palyginti su BS_{19} pakeista mažai kas. Šis faktas iš dalies gali patvirtinti mintį, kad vertėjas buvo tas pats.

Dabar apie skirtumus konkrečiau. Iš surinktų skirtumų apie 85 proc. yra daiktavardžio arba daiktavardinio junginio formos terminų keitimai. Iš šio skaičiaus apie 89 proc. terminų dėmenų skaičiaus atžvilgiu keičiami vienodais atitikmenimis, t. y. vienažodžiai terminai keičiami vienažodžiais, dvižodžiai – dvižodžiais ir t. t. Ir tik apie 11 proc. terminų dėmenų kiekis pakeičiamas mažesniu arba didesniu, t. y. tam tikri 1919 m. vertimo teisés terminai vėlesniuose vertimuose verčiami dėmenų atžvilgiu trumpesniais ar ilgesniais atitikmenimis (pvz., vienažodis keičiamas dvižodžiu: 409 *nenuovoka* BS_{19} , BS_{31} – *sąmonės netekimas* BS_{34}).

Pirmiausia – apie vienodo dėmenų skaičiaus daiktavardinių (t. y. daiktavardžio ar daiktavardinio junginio formos) terminų keitimus. Terminologijoje yra įprasta, kad kuo daugiau dėmenų turi terminai, tuo jie retesni. Tie patys polinkiai matyti ir kalbant apie BS teisés terminų skirtybes. Daugiausia rasta vienažodžio termino keitimo vienažodžiu (apie 40 proc.) ir dvižodžio keitimo dvižodžiu (apie 46 proc.) atvejų. Likę 14 proc. apima visus tiriamojos medžiagoje esamus daugiažodžio (daugiau nei dviejų dėmenų) daiktavardinio junginio formos terminų keitimus atitinkamo ilgio terminu.

Pakeistų vienažodžių terminų tiriamojos medžiagoje turima 60. Iš jų apie 40 proc. buvo pakeisti iš esmės ir apie 60 proc. – iš dalies. Esminiausias keitimais čia laikomi tokie atvejai, kai terminas pakeičiamas kitos šaknies formaliai nesusijusiu žodžiu, t. y. BS_{31} ar BS_{34} palyginti su BS_{19} vartojami visiškai kitokie (nepanašūs) terminai, pavyzdžiui: 479 *kalinys* BS_{19} , BS_{31} – *suimtinis* BS_{34} ; 684 *priestata* BS_{19} , BS_{31} – *tiekyba* BS_{34} ; 158 *reiškimas* BS_{19} – *parodymas* BS_{31} – *liudijimas* BS_{34} ; 124 *sajunga* BS_{19} , BS_{31} – *bendrija* BS_{34} ; 265 *valdinys* BS_{19} – *pilietas* BS_{31} , BS_{34} ; 532 *važiuotojas* BS_{19} – *keleivis* BS_{31} , BS_{34} ; 410 *vedyba* BS_{19} , BS_{31} –

santuoka BS₃₄; 627 *kuopa* BS₁₉ – *pabauda* BS₃₁, BS₃₄. Čia priskirtina ir įdomių terminų pora 161 *vada* BS₁₉, BS₃₁ – *slisčis* BS₃₄, ir greičiausiai eufemistiniu laikytinas keitimas 526 *kekšė* BS₁₉ – *prostitutė* BS₃₁, BS₃₄.

Terminų, pakeistų iš dalies, kaip sakyta, yra siek tiek daugiau. Dalinio keitimo atveju terminas formaliai lieka panašus – išsaugojama ta pati šaknis, o keičiami afiksai ar pan. (kai kuriuos keitinius galima laikyti variantais). Geriausiai tai matyti, kai skirtumas minimalus – pakeičiamą tik viena morfologinė žodžio dalis, pavyzdžiu:

- priešdėlis: 117 *išrodymas* BS₁₉, BS₃₄ – *irodymas* BS₃₁; 10 *nusmerktasis* BS₁₉, BS₃₁ – *pasmerktasis* BS₃₄; 29 *nusprendimas* BS₁₉ – *sprendimas* BS₃₄; 2 *nutrėmimas* BS₁₉, BS₃₁ – *ištremimas* BS₃₄; 68 *pasenėjimas* BS₁₉, BS₃₁ – *nusenėjimas* BS₃₄;

- priesaga: 160 *atsakytojas* BS₁₉ – *atsakovas* BS₃₁, BS₃₄; 167 *baudimas* BS₁₉, BS₃₁ – *bausmė* BS₃₄; 160 *ieškotojas* BS₁₉ – *ieškovas* BS₃₁, BS₃₄; 479 *keliautojas* BS₁₉ – *keleivis* BS₃₁, BS₃₄; 606 *skolintojas* BS₁₉, BS₃₁ – *skolytojas* BS₃₄; 457 *sproginys* BS₁₉, BS₃₁ – *sprogmena* BS₃₄;

- galūnė: 264 *biržė* BS₁₉, BS₃₁ – *birža* BS₃₄; 351 *praba* BS₁₉, BS₃₁ – *prabė* BS₃₄; 524 *sangūlis* BS₁₉, BS₃₁ – *sangūla* BS₃₄; 363 *akčyžė* BS₁₉ – *akcizas* BS₃₁ – *akcyzė* BS₃₄ (pastaruoju atveju esama ir fonetinių skirtumų).

Kartais keičiami iš karto du afiksai (pvz.: 639 *pakenkimas* BS₁₉, BS₃₁ – *kenksmas* BS₃₄; 660 *kyšiavimas* BS₁₉, BS₃₁ – *kyšininkystė* BS₃₄) arba apskritai keičiamas darybos būdas, pavyzdžiu: 25 *prievardė* BS₁₉, BS₃₁ – *vardas* BS₃₄; 42 *kaltybė* BS₁₉, BS₃₁ – *kaltė* BS₃₄; 30 *pareigumai* BS₁₉, BS₃₁ – *pareigos* BS₃₄; 662 *vertybė* BS₁₉, BS₃₁ – *verčia* BS₃₄.

Esama ir kitokių dalinių skirtumų. Kai kuriuos jų galima laikyti morfonologiniai, pavyzdžiu, 490 *pagalba* BS₁₉, BS₃₁ – *pagelba* BS₃₄; 611 *sutartis* BS₁₉, BS₃₁ – *santoris* BS₃₄, kai kuriuos fonetiniai (arba rašybos) skirtumais, pavyzdžiu: 34sk⁶ *bankrutavimas* BS₁₉, BS₃₁ – *bankrūtavimas* BS₃₄; 262 *palicija* BS₁₉ – *policija* BS₃₁, BS₃₄; 279 *kantrabanda* BS₁₉, BS₃₁ – *kontrabanda* BS₃₄.

Dvižodžių daiktavardinio junginio formos teisės terminų keitimų tiriamuose statutuose rasta 68. Dažniausiai keistas vienas kuris nors

⁶ Pavartota ne BS straipsnyje, o skyriaus pavadinime. Taip žymima ir toliau.

termino dėmuo (80 proc.). Abu dėmenys keisti keturis kartus rečiau (20 proc.). Iš tų terminų, kurių skiriasi vienas dėmuo, beveik vienodai dažnai keistas tiek priklausomasis (apie 53 proc.), tiek pagrindinis dėmuo (apie 47 proc.).

Keičiant terminą paprastai išlaikoma ta pati sintaksinė struktūra (apie 86 proc.), t. y. nekeičiamas dėmenų ryšys – derinimas atitinka derinimą (a), valdymas – valdymą (b), šliejimas – šliejimą (c), pavyzdžiu: a) 433 žymėtinė markė BS₁₉ – žyminė markė BS₃₁ – žyminis ženklas BS₃₄; b) 4sk darbų pakaltinimas BS₁₉, BS₃₁ – veiksmų pakaltinimas BS₃₄; c) 198 teisė pirkliauti BS₁₉, BS₃₁ – teisė prekiauti BS₃₄. Ir tik apie 14 proc. teisės terminų vėlesniuose (nei 1919 m.) BS išversti kitokios sintaksinės struktūros terminais, t. y. derinimas pakeistas valdymu (a), valdymas – derinimu (b) arba pakeistas valdomasis linksnis (c), pavyzdžiu: a) 175 nutremtoji vieta BS₁₉, BS₃₁ – ištremimo vieta BS₃₄; b) 142 piktdarių sambūris BS₁₉, BS₃₁ – nusikalstamas sambūris BS₃₄; c) 2sk įstatymų peržengimas BS₁₉, BS₃₁ – nusikaltimai įstatymams BS₃₄.

Apie 62 proc. pagrindinio termino dėmens keitimo atvejų (neatsižvelgiant į tai, keičiamas šalutinis dėmuo ar ne) yra esminio pobūdžio, t. y. pasirinktas ne termino formos keitimo būdas, o kito, formaliai nesusijusio, žodžio paieška. Pvz.: 5 įstatymų apybrėžos BS₁₉, BS₃₁ – įstatymų ribos BS₃₄; 30 įtikėtinis byloms BS₁₉, BS₃₁ – įgalioatinis byloms BS₃₄; 129 priverčiamasis įsakas BS₁₉, BS₃₁ – priverčiamasis nutarimas BS₃₄; 382 asmens nepavojus BS₁₉, BS₃₁ – asmens saugumas BS₃₄; 545 prekybos slėpinys BS₁₉, BS₃₁ – prekybos pa-slaptis BS₃₄. Tais atvejais, kai bent viename iš dviejų vėlesnių BS buvo pakeistas šalutinis dvižodžio teisės termino dėmuo, esminių keitimų procentas šiek tiek mažesnis – apie 43 proc. (neatsižvelgiant, ar buvo keistas pagrindinis dėmuo). Pvz.: 64 sudėties taisyklės BS₁₉, BS₃₁ – visumos taisyklės BS₃₄; 127 sąjungos dalyvis BS₁₉, BS₃₁ – bendrijos dalyvis BS₃₄; 375 sandoros raštas BS₁₉ – sutarties raštas BS₃₄; 411 svainystės laipsnis BS₁₉ – gentystės laipsnis BS₃₁, BS₃₄; 655 vokutas pareiškimas BS₁₉, BS₃₁ – uždaras pareiškimas BS₃₄. Taigi 1931 m. ir 1934 m. BS vertimuose kalbamujų terminų pagrindiniai dėmenys šiek tiek dažniau buvo pakeisti iš esmės nei tų pačių terminų šalutiniai dėmenys. Kodėl taip yra? Motyvuoti galima nebent tuo, kad pagrindiniam termino dėmeniui tenka didesnis reikšmės krūvis.

Bet tai ginčijama, o toks santykių pasiskirstymas gali būti visiškai atsitiktinis.

Iš minėtų procentų matyti, kad terminų priklausomieji dēmenys atitinkamai dažniau buvo keisti ne iš esmės, o tik iš dalies (apie 57 proc.). Pagrindinių dēmenų dalinių keitimų būta atitinkamai mažiau (apie 38 proc.).

Kaip ir vienažodžių terminų, daliniai keitimai dažniausiai padaryti pasirenkant kitus afiksus arba apskritai keičiant darybos būdą, pavyzdžiu:

- pagrindinio dēmens: 44 *tarnybos prisakymas* BS₁₉, BS₃₁ – *tarnybos įsakymas* BS₃₄; 8sk *įstatymų peržengimas* BS₁₉, BS₃₁ – *nusižengimai įstatymams* BS₃₄; 125 *priverčiamasis įsakas* BS₁₉, BS₃₁ – *privalomasis įsakymas* BS₃₄; 161 *teismo mokesnis* BS₁₉, BS₃₁ – *teismo mokesčis* BS₃₄; 374 *sąlyginė vertybė* BS₁₉, BS₃₁ – *sąlyginė vertė* BS₃₄;
- priklausomojo dēmens: 39 *atsakoma priežiūra* BS₁₉, BS₃₁ – *atsakinga priežiūra* BS₃₄; 165 *teesus reikalavimas* BS₁₉, BS₃₁ – *teisėtas reikalavimas* BS₃₄; 280 *nedoros veiksmas* BS₁₉ – *nedorovės veiksmas* BS₃₁, BS₃₄; 454 *teisės tėvas* BS₁₉, BS₃₁ – *teisinis tėvas* BS₃₄;
- abiejų dēmenų: 159 *meluojamas išrodymas* BS₁₉ – *meluojamas įrodymas* BS₃₁ – *melagingas išrodymas* BS₃₄; 234 *svaigstamieji gérimai* BS₁₉, BS₃₁ – *svaiginamieji gératalai* BS₃₄.

Beje, beveik nepastebėta paprastųjų ir įvardžiuotinių formų svarvimo (šiuolaikinėje terminologijoje įvardžiuotinės formos labai popularios, kartais net perdėtai), tik pora atveju: 16 *bendroji kalimoji* BS₁₉, BS₃₁ – *bendra kalimoji* BS₃₄; 574 *kilnojamas turtas* BS₁₉ – *kilnojamasis turtas* BS₃₁ – *judamasis turtas* BS₃₄.

Ne su daryba susijusių dviejių žodžių ilgio teisės terminų keitimų rastas tik vienas – 445 *ipotekos aktai* BS₁₉, BS₃₁ – *hipotekos aktai* BS₃₄. Jis priskirtinas fonetikos sričiai.

Daugiau nei dviejų žodžių ilgio teisės terminų keitimų atitinkamo žodžių skaičiaus terminais tiriamojoje medžiagoje rasta tik 19. Didžioji dalis jų yra trižodžiai, bet esama ir ilgesnių, pavyzdžiui:

- trižodžiai: 1-8sk *baudimo pašalinamos aplinkybės* BS₁₉, BS₃₁ – *bausmės pašalinamosios aplinkybės* BS₃₄; 43 *atsakomybę didinamoji aplinkybė* BS₁₉, BS₃₁ – *atsakomybę didinanti aplinkybė* BS₃₄;

161 *neišgalėjimo teisės žyminys* BS₁₉, BS₃₁ – *neišgalėjimo teisės pažymėjimas* BS₃₄; 417 *tekybos pilni metai* BS₁₉, BS₃₁ – *pilni tekamieji metai* BS₃₄; 602 *išmoka iš ižodžio* BS₁₉ – *išmoka iš pasižadėjimo* BS₃₁ – *mokesčis pagal pasižadėjimą* BS₃₄;

• keturžodžiai: 55 *sunkusis kalėjimas ligi laiko* BS₁₉, BS₃₁ – *riboto laiko sunkusis kalėjimas* BS₃₄; 111 *valstybės nepavojumas iš šalies* BS₁₉, BS₃₁ – *valstybės saugumas iš šalies* BS₃₄;

• penkiažodžiai: 373 *termininė sandoros rašto samdos sutartis* BS₁₉, BS₃₁ – *termininė santorio rašto samdos sutartis* BS₃₄.

Kadangi šių terminų labai nedaug, smulkesnių apibendrinimų daryti neverta. Terminų keitimo principai, galima sakyti, tokie patys, kaip ir anksčiau aprašyti.

Galiausiai minėtini terminų dėmenų skaičiaus keitimai. Jau buvo užsiminta, kad jų rasta nedaug – 19 (apie 11 proc. visų daiktavardžio ar daiktavardinio junginio formos terminų). Tokių keitimų galimybės yra dvi: vėlesniuose (nei 1919 m.) BS vertimuose atitinkami terminai išversti mažesnio arba didesnio dėmenų skaičiaus terminais. Abejų keitimų yra maždaug vienodai (atitinkamai 10 ir 9). Pvz.:

• sumažinta dėmenų: 166 *išrodymo dalykas* BS₁₉ – *įrodymas* BS₃₁ – *išrodymas* BS₃₄ (2→1); 61 *bausmė iš sudėties* BS₁₉, BS₃₁ – *sudėtinė bausmė* BS₃₄ (3→2); 405 *savo reikalo vežėjas* BS₁₉ – *privatus vežikas* BS₃₄ (3→2); 61 *laisvės atėmimas ligi laiko* BS₁₉, BS₃₁ – *laikinis laisvės atėmimas* BS₃₄ (4→3); 66 *ligi laiko laisvės atimama bausmė* BS₁₉, BS₃₁ – *laikinė laisvės atimama bausmė* (5→4);

• pridėta dėmenų: 409 *nenuovoka* BS₁₉, BS₃₁ – *sąmonės netekimas* BS₃₄ (1→2); 608 *ištisina* BS₁₉, BS₃₁ – *visa skolos suma* BS₃₄ (1→3); 2 *sunkusis kalėjimas* BS₁₉, BS₃₁ – *sunkiuju darbų kalėjimas* BS₃₄ (2→3); 54 *atsargos iškalėjimas* BS₁₉, BS₃₁ – *iki teisiant kalėtasis laikas* BS₃₄ (2→4); 427 *nepilnavertis pinigas (bilonas)* BS₁₉, BS₃₁ – *ne visos vertės pinigas* BS₃₄ (2→4).

Kai kurių čia pateiktų pavyzdžių galima būtų apskritai nepriskirti terminijai. Pavyzdžiui, terminų *ištisina* (608), *atsargos iškalėjimas* (54) keitinės *visa skolos suma*, *iki teisiant kalėtasis laikas* galima laikyti ne terminais, o jų aiškinimais. Matyt, šie 1919 m. vertimo terminai buvo nelabai aiškūs, todėl vėlesniuose vertimuose pakeisti aprašomojo pobūdžio žodžių junginiai.

Tradiciškai terminologijoje nesiginčijama tik dėl daiktavardžių ir daiktavardinių junginių priskyrimo terminams. Dėl kitų kalbos dalių laikymo terminais vienos nuomonės nėra, dėl to šis klausimas dažnai sąmoningai paliekamas nuošalyje. Šiame straipsnyje laikomasi V. P. Danilenko minties, kad reikia skirti terminų fiksavimo ir terminų funkcionavimo sferas (Danilenko 1977: 38–39). Terminų žodynams, standartams, kuriuose terminai fiksuojami ir norminami, priimtiniausia, žinoma, daiktavardinė forma, tačiau mokslo ir praktikos kalboje, kurioje terminai funkcionuoja, tą formą nepakanka, pirmiausia čia neįmanoma išsiversti be specialios reikšmės veiksmažodžių. Ir nors teisės terminų žodynose kartais pateikiamas tik terminas *bausmę*, konkrečioje šios srities kalboje turbūt dažniau rasime *bausti*, *baudžiamas*, *nubaustas* ir pan. formas. Kai kurie teisės žodynai pateikia ir veiksmažodį *bausti*. Kartu vienuose teisės žodynose galime rasti *skirti bausmę*, kituose – *bausmés skyrimas* (tai transformuojami vienas iš kito dalykai). Vartosenoje funkcionuoja ir vienos, ir kitos formos, todėl jų negalima visiškai sutapatinti, ypač kaip šiuo tiriamuoju atveju, ieškant terminijos skirtumų konkrečiame tekste.

Iš prieškario BS vertimų buvo rinkti ne tik tradiciškai suprantamų daiktavardinių terminų, bet ir kitokio pobūdžio terminologiniai skirtumai⁷. Jų nėra daug. Kaip minėta pradžioje, apie 15 proc. surastą skirtumą yra ne daiktavardžio ar daiktavardinio junginio formos. Šie skirtumai galėtų būti ir nepriskiriami prie terminų, tačiau jie nesunkiai transformuojami į daiktavardžius. Čia turima omenyje daugiausia veiksmažodžiai ir jų junginiai. Tokia 1919 m. BS terminija vėlesniuose vertimuose dažniausiai keista iš esmės. Palaipsniui pakeičiami, pavyzdžiui, vienas ar abu dėmenys (408 *susivesti* BS₁₉, BS₃₁ – *susituokti* BS₃₄; 143 *apdėti ančdėliu* BS₁₉ – *apdėti mokesniu* BS₃₁ – *apkrauti mokesčiu* BS₃₄), arba bent vienas iš jų: 147 *atimti nuovoką* BS₁₉, BS₃₁ – *atimti sąmonę* BS₃₄; 65 *atstatyti iš tarnybos* BS₁₉, BS₃₁ – *atleisdinti iš tarnybos* BS₃₄; 71 *nubyloti bylą* BS₁₉, BS₃₁ – *išspręsti bylą* BS₃₄; 167 *pašaukti tieson* BS₁₉, BS₃₁ – *pašaukti teisman* BS₃₄.

⁷ Forma paprastai pakeičiama į bendresnę – pavyzdžiui, veiksmažodžio pateikiama bendratis.

Vienas dėmuo kartais keistas konstrukcija: 515 išanuoti BS₁₉ – pažesti mergystės vainiką BS₃₁, BS₃₄; 527 kekšauti BS₁₉ – verstis prostitucija BS₃₁, BS₃₄.

Daliniai keitimai dažniausiai susiję su prielinksniemis konstrukcijomis (pvz.: 304 sustabdyti ligi laiko BS₁₉, BS₃₁ – laikinai sustabdyti BS₃₄; 317 mokėti iš įžadų BS₁₉ – mokėti iš pasižadėjimų BS₃₁ – mokėti pagal pasižadėjimus BS₃₄; 317 pardavinėti skolintinai BS₁₉, BS₃₁ – pardavinėti į skolą BS₃₄; 346 paleisti apyvarton BS₁₉, BS₃₁ – paleisti į apyvartą BS₃₄), bet esama ir kitokių: 317 paimti į kaitui BS₁₉, BS₃₁ – paimti įkeistinai BS₃₄; 317 laikytu negalingu BS₁₉, BS₃₁ – laikytu negaliojamu BS₃₄. Retkarčiais daliniai keitimai derinti su esminiais: 459 peržengti reikalingo gynimosi apybrėžas BS₁₉ – peržengti reikalingo apsigynimo apybrėžas BS₃₁ – peržengti reikalingo gynimosi ribas BS₃₄.

Prie ne daiktavardžio formos terminologinių skirtumų galėtų būti priskiriami ir tokie veiksmažodinio pamato junginių skirtumai: 14 draudžiamas bausme BS₁₉, BS₃₁ – baustinai draudžiamas BS₃₄; 40 nepakaltinamas nusikalstamuoju darbu BS₁₉, BS₃₁ – nekaltintinas už nusikalstamajį darbą BS₃₄; 55 nukaltintas padarės didiji nusikaltimą BS₁₉, BS₃₁ – pripažintas padarės didiji nusikaltimą BS₃₄. Čia galima kalbėti ir apie terminų būdvardžių skirtumus, pavyzdžiu, 210 netikrasis BS₁₉, BS₃₁ – falsifikuotas BS₃₄; 307 atsakomingas BS₁₉, BS₃₁ – atsakingas BS₃₄, ar net prieveiksmius, pavyzdžiu, 146 neteisai BS₁₉, BS₃₁ – neteisėtai BS₃₄. Nors terminologinio traktavimo atžvilgiu visa tai yra probleminiai atvejai, tačiau bent jau terminologinis pobūdis čia aiškiai junta mas. Kadangi kalbama apie skirtumus, tai paminėti pravartu.

Apibendrinant visus BS skirtumus, reikia atkreipti dėmesį, kad ne visada teisės terminai buvo keičiami vienodai visose teksto vietose. Pavyzdžiu, BS₁₉ buvęs terminas reiškėjas BS₃₁ pakeistas į liudytojas, tačiau BS₃₄ vienur keičiama į liudytojas (158), kitur paliekama reiškėjas (30); BS₁₉ ir BS₃₁ buvęs žymynys BS₃₄ pakeistas ir liudijimu (161), ir pažymėjimu (161), analogiškai priverčiamasis įsakas keistas privalomuoju įsakymu (125) ir priverčiamuoju nutarimu (129), sandoros raštas – sutarties raštu (375) ir santorio raštu (376). Iš čia paminėtų keitimų motyvuotas tik žyminio keitimas liudijimu ir pažymėjimu, nes rusiškame originale iš tiesų pavartoti du terminai yđocmовербніе ir

свидѣтельство (UU). Apskritai dauguma tokio pobūdžio nevienodumų (jų nėra daug) atsiradę dėl nepakankamo atidumo keičiant ir vienodinant terminus ir dėl to laikytini vertimo trūkumais. Apskritai teisės terminijos skirtumų statutų vertimuose yra atsiradę ne tik dėl to, kad buvo tobulinama terminija, bet ir todėl, kad buvo taisomi 1919 m. vertimo abejotini dalykai ir aiškios klaidos.

Žiūrint į kalbamuosius vertimus po daugiau nei pusės amžiaus nuo jų pasirodymo sunkoka įvertinti keitimų motyvaciją. Taisyklingumo atžvilgiu dauguma tiek 1919 m. vertimo terminų, tiek jų keitinių vėlesniuose vertimuose nėra blogi. Kai kurie iš jų šiandienos akmis atrodo keistoki, neiprasti, tačiau jie nėra netaisyklingi. Tik vieną kitą keitinių, įvertinus gramatikos, žodžių darybos ar kalbos grynumo atžvilgiu, galima laikyti taisyklingesniu, pavyzdžiu: 43 *atsakomybę didinamoji aplinkybė* BS₁₉, BS₃₁ – *atsakomybę didinanti aplinkybę* BS₃₄; 577 *globiamasis* BS₁₉, BS₃₁ – *globojamasis* BS₃₄; 183 *atsargos officeris* BS₁₉ – *atsargos karininkas* BS₃₁, BS₃₄. Dauguma keitimų, kad ir tokių kaip 160 *atsakytojas* BS₁₉ – *atsakovas* BS₃₁, BS₃₄; 160 *ieškotojas* BS₁₉ – *ieškovas* BS₃₁, BS₃₄; 479 *keliautojas* BS₁₉ – *keleivis* BS₃₁, BS₃₄; 532 *važiuotojas* BS₁₉ – *keleivis* BS₃₁, BS₃₄, rodo ne klaidų šalinių, o terminų tobulinimą, tinkamesnės priesagos parinkimą. Nors jeigu, pavyzdžiu, terminas 684 *priestata* BS₁₉, BS₃₁ (*ночевка* UU) buvo pakeistas į *tiekyba* BS₃₄, dar nereiškia, kad pastarasis terminas yra daug geresnis. Jeigu būtų prigijusi *priestata* (iš *pristatyti*), vartotume ją ir šiandien.

Tuo metu keičiant terminus gal net aktualesnis buvo ne taisyklingumo, o tikslumo atžvilgis. Kai kurių keitinių vėlesniuose vertimuose atsiradimo priežastys matyti terminus sulyginus su originalu, pavyzdžiu: 15 *совершать смертную казнь* UU – *bausti mirties bausme* BS₁₉, BS₃₁ – *ивыкдти миртиес баусмę* BS₃₄; 210 *поддѣлка* UU – *netikras* BS₁₉, BS₃₁ – *falsifikuotas* BS₃₄; 124 *сообщество* UU – *sajunga* BS₁₉, BS₃₁ – *bendrija* BS₃₄; 480 *волостной старшина* UU – *valsčiaus viršila* BS₁₉ – *valsčiaus viršaitis* BS₃₁, BS₃₄; 681 *публичный торгъ* UU – *viešosios derybos* BS₁₉ – *viešosios varžytynės* BS₃₁, BS₃₄. Kaip matyti, 1934 m. keitiniai tiksliau atitinka originalą, o kai kurie 1919 m. terminai net klaidina. Nors ne visada stengimasis atitikti originalą yra gerai, pavyzdžiu, *обряды делопроизводства* UU 443 buvo išversta *raštų rašy-*

mo apeigos BS₁₉, BS₃₁, vėliau pataisyta lietuvių kalbai tinkamiau – raštų rašymo tvarka BS₃₄. Stengimasis tobulinti pagal originalą 1934 m. vertimui galėjo ir pakenkti. Pavyzdžiui, nebūtina buvo 574 kilnojamasis turtas BS₃₄. Nelabai tikslingai vietoj 479 kalinys BS₁₉, BS₃₁ atsirado suimtinis BS₃₄ (*апечтантъ УУ*). Juoba, kad keista nedėsningai (pvz., 123, 652 ir kt. palikta kalinys). Apskritai terminas suimtinis suimtam, bet dar nekalinčiam asmeniui pavadinti visiškai tinka, bet tuo metu neat skirta. Arba galbūt būtų įsigalėję lietuviškesni vertimai 443 формы судопроизводства УУ – *raštų rašymo pavidalai* BS₁₉, BS₃₁; 669 *cecія суда* УУ – *teismo съседыbos* BS₁₉, jei 1934 m. nebūtų pakeista i *raštų rašymo forma, teismo sesija*.

Galiausiai pasakytina, kad šiame straipsnyje neturėta tiksloto taisyklingumo, tikslumo atžvilgiu išrinkti prasčiausią vertimą. Apskritai vertinti praecities terminus taisyklingumo atžvilgiu yra problemiška, nes taisyklingumo supratimas šiek tiek kinta. Čia daugiau norėta pateikti bendrą terminų kaitos praeityje vaizdą. Kartu iš cituotų terminų matyti, kad daug kas šiandien yra pasikeitę. Nors ir pripažistant, kad 1919 m. BS vertimas terminijos ir apskritai kalbos požiūriu toli gražu nebuvo tobulas, jo, kaip pirmojo vertimo, tuo metu beveik nesant lietuviškos teisės terminijos, vertė teisės kalbai neginčytina.

Matyti ir aiški terminijos pažanga. 1931 m. vertimas truputį, o 1934 m. jau gerokai patobulintas. Pastarojo terminija artimiausia šiandieninei. Vis dėlto akivaizdu, kad 1934 m. ir tuo labiau 1931 m. BS vertimai nebuvo iš naujo verčiami pagal originalą, o buvo tik taisomas senasis 1919 m. vertimas.

Beje, 1934 m. vertimo pratarmėje pripažinta, kad visuose vertimuose yra trūkumų. Pasiteisinta tuo, kad norint pasiekti geresnių rezultatų į darbą reikia įtraukti daugiau žmonių. O dirbant privačia iniciatyva ir Lietuvoje esant mažai knygų rinkai, tai paprasčiausiai neapsimoka. Valstybė, deja, oficialiu vertimu nepasirūpino. Tiesa, 1938 m. Valstybės Taryboje buvo sudaryta komisija iš esmės naujam BS rengti, tačiau kodifikavimo darbas vyko lėtai, sulaukė nemažai kritikos (Dakutis 1939: 172–173), todėl iki okupacijos nedaug tenuveikta.

Vis dėlto reikia pabrėžti, kad verčiant *Baudžiamąjį statutą* nueitas teisės terminijos tobulinimo kelias yra labai svarbus šiuolaikinei tei-

sės kalbai. Daug teisės terminų iš ten perimta. Kita vertus, dar ir dabar iškilus tam tikriems teisės terminologijos klausimams, verta pirmiausia žvilgtelėti į praeitį, o jau vėliau kurti ar tobulinti naujausią terminą.

LITERATŪRA IR ŠALTINIAI

- Andriulis V. 1996: Lietuvos valstybės teisinės sistemos formavimo (1918.II.16–1940.IV.15) bruožai. – *Lietuvos valstybės teisės aktai (1918.II.16–1940.IV.15)*. Par- rengė V. Andriulis ir kt., Vilnius.
- BS₁₉: *Baudžiamasis statutas*, Kaunas, 1919 // *Baudžiamieji įstatymai*, Kaunas, 1919.
- BS₃₀: *Baudžiamasis statutas*: su papildymais. K. Jablonskis, Kaunas, 1930.
- BS₃₁: *Baudžiamasis statutas*: su papildymais. K. Jablonskis, 2 leid., Kaunas, 1930.
- BS₃₄: *Baudžiamasis statutas* su papildomaisiais baudžiamaisiais įstatymais ir ko- mentarais, sudarytais iš Rusijos Senato ir Lietuvos Vyriausiojo Tribunolo spren- dimų bei kitų aiškinimų, Kaunas, 1934.
- Dakutis T. 1939: Lietuviškosios teisės kelias. – *Vairas* 9.
- Danilenko V. P. 1977: Даниленко В. П. *Русская терминология: опыт линг- вистического описания*, Москва.
- DJTŽ 1919: Del juridinių terminų žodyno. – *Lietuva*, lapkričio 3.
- LLTS 1919: Laikinasis Lietuvos teismų ir jų darbo sutvarkymas. – *Laikinosios Vy- riausybės žinios* 2–3.
- Maksimaitiš M. 2001: *Lietuvos teisės šaltiniai 1918–1940 metais*, Vilnius.
- Masiulis B. 1954: Kalba ir teisininkai. – *Teisininkų žinios* 6, 7.
- Stankevičius V. 1925: *Baudžiamoji teisė: paskaitos*, Kaunas.
- Sugintas A. 1958: Šis tas iš darbuotės teismo srity. – *Teisininkų žinios* 23–24.
- Šilingas S. 1918: Teisių Komisijos darbams sąmata [08 20 raštas Lietuvos Valstybės Tarybos Prezidiumui]. – LCVA, f. 1014, ap. 1, b. 32.
- Umbrasas A. 2001: Teisės terminijos padėtis Lietuvoje 1918–1940 metais. – *Terminologija* 8.
- UU: *Уголовное уложение 22 марта 1903 г.* По изданиемь Н. С. Таганцева, Рига, 1922.

DIFFERENCES IN THE TERMINOLOGY OF LAW IN THE TRANSLATION OF THE CRIMINAL CODE THAT FUNCTIONED IN THE REPUBLIC OF LITHUANIA IN 1918–1940

Summary

During the period of the independent Republic of Lithuania (1918–1940) there was no original criminal code prepared. From 1918 Russian criminal laws were in force, among them – *The Criminal Code* (Уголовное уложение) of 1903. This article

deals with differences in the terminology of law in translations of this Code into Lithuanian (translations of 1919, 1931 and 1934 are compared). In total there were about 200 differences found. They are analysed and grouped according to the expression. The correctness and precision of terms are also discussed. The conclusion is drawn that translations of 1919 and 1931 differ very slightly. The biggest changes in the terminology of law were made in the translation of 1934 – here it is closest to the terminology of the present. It is likely that most of the differences between these translations occurred because terminology was being constantly improved. Some of the differences appeared because of corrections of mistakes and inaccuracies in the translation from 1919. The article emphasizes the significance of the terminology created in 1918–1940 to the contemporary language of law.

Alvydas UMBRASAS
Lietuvių kalbos institutas
P. Vileišio g. 5, LT-2055 Vilnius
E. paštas Alvydas@lki.lt

Gauta 2002-10-03